

İSSN: 2224-5529, 2224-0829, 2223-5124, 2222-940X

ELMİ ƏSƏRLƏR

№ 2 (135)

- *Tarix və antropologiya*
- *Filologiya elmləri*
- *Pedaqogika*
- *Psixologiya*
- *İqtisad elmləri*
- *Hüquq elmləri*
- *Riyaziyyat və mexanika*
- *Fizika və astronomiya*
- *Kimya*
- *Texnika elmləri*
- *Yer elmləri və coğrafiya*
- *Tibb və əczaçılıq elmləri*
- *Biologiya elmləri və aqrar elmlər*
- *Fəlsəfə və sosiologiya*
- *Siyasi elmlər*
- *Sənətsüinaslıq və memarlıq*

Naxçıvan Dövlət Universiteti. "Elmi əsərlər".
Jurnal 1997-ci il 13 fevral tarixdə
Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyində
qeydiyyatdan keçmişdir. (Şəhadətnamə №550)

TƏSİSÇİ:

Naxçıvan Dövlət Universiteti

BAŞ REDAKTOR:

Elbrus İsayev

Naxçıvan Dövlət Universitetinin rektoru

REDAKTORLAR:

Elsevər Əsədov

Hüseyn İmanov

SAHƏLƏR ÜZRƏ REDAKTORLAR

Riyaziyyat və mexanika elmləri üzrə sahə redaktoru:

Prof.Dr. Cavanşir Zeynalov (Azərbaycan)

Sənətsünaslıq və memarlıq elmləri üzrə sahə redaktoru:

Prof.Dr. İnara Məhərrəmov (Azərbaycan)

Filologiya üzrə sahə redaktoru:

Prof.Dr. Sədaqət Həsənova (Azərbaycan)

İqtisad elmləri üzrə sahə redaktoru:

Dos.Dr. Eltun İbrahimov (Azərbaycan)

Tibb və səhiyyə elmləri üzrə sahə redaktoru:

Prof.Dr. İsa Abdullayev (Azərbaycan)

Fəlsəfə və hüquq elmləri üzrə sahə redaktoru:

Prof.Dr. Məmməd Rzayev (Azərbaycan)

Tarix, antropologiya və siyasi elmlər üzrə sahə redaktoru:

Prof.Dr. Hacıfəxrəddin Səfərli (Azərbaycan)

Fizika üzrə sahə redaktoru:

Dos.Dr. Billurə Hacıyeva (Azərbaycan)

Pedaqogika, psixologiya, metodika üzrə sahə redaktoru:

Dos.Dr. Taleh Xəlilov (Azərbaycan)

Baytarlıq və kənd təsərrüfatı elmləri üzrə sahə redaktoru:

Dos.Dr. Mahir Məhərrəmov (Azərbaycan)

Hüquq və siyasi elmlər üzrə sahə redaktoru

PhD. Qəhrəman Behbudov (Azərbaycan)

Təbiət elmləri üzrə sahə redaktoru:

PhD. Ülviyyə İsgəndərova (Azərbaycan)

REDAKSİYA HEYƏTİ

Filologiya elmləri / Philological sciences / Филологические науки

Akad. İsa Həbibbəyli — Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası (Azərbaycan)
Akad. Kamal Abdullayev — Azərbaycan Dillər Universiteti (Azərbaycan)
Akad. Muxtar İmanov — Azərbaycan Dillər Universiteti (Azərbaycan)
Akad. Möhsün Nağısoylu — AMEA Dilçilik İnstitutu (Azərbaycan)
Prof.Dr. Mahirə Hüseynova — Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti (Azərbaycan)
Prof.Dr. Əbülfəz Quliyev — AMEA Naxçıvan Bölməsi (Azərbaycan)
Prof.Dr. Ramazan Qorxmaz — Maltepe Universiteti (Türkiyə)
Dos.Dr. Arif Ağalarov — Naxçıvan Dövlət Universiteti (Azərbaycan)

Pedaqogika və Psixologiya elmləri / Psychology and pedagogical sciences / Науки психология и педагогика:

Prof.Dr. İsmayıl Əliyev — Naxçıvan Dövlət Universiteti (Azərbaycan)
Prof.Dr. Bəxtiyar Əliyev — Milli Məclisin Elm və Təhsil komitəsinin sədri (Azərbaycan)
Prof.Dr. Müseyib İlyasov — Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti (Azərbaycan)
Prof.Dr. Erdal Bay — Qaziantep Universiteti, (Türkiyə)
Dos.Dr. Çapay Quliyev — Naxçıvan Dövlət Universiteti (Azərbaycan)

Sənətsünnəşliq və memarlıq elmləri /Art criticism and architectural sciences / Современные искусствоведческие и архитектурные науки:

Prof. Dr. Cəfər Qiyasi — Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Layihə İnstitutu (Azərbaycan)
Prof. Dr. Gülnaz Abdullazadə — Bakı Musiqi Akademiyası (Azərbaycan)
Prof. Dr. Mənsur İbrahimov — Azərbaycan Milli Konservatoriyası (Azərbaycan)
Prof. Dr. Siyavuş Kərimi — Azərbaycan Milli Konservatoriyası (Azərbaycan)
Prof. Dr. Taryel Məmmədov — Bakı Musiqi Akademiyası (Azərbaycan)
Prof. Dr. Aynur Elhan Nəyir — Nəcməddin Erbakan Universiteti (Türkiyə)
Prof. Səidə Məmmədova — Naxçıvan Dövlət Universiteti (Azərbaycan)
Prof. Dr. Ağaverdi Paşayev — Azərbaycan Milli Konservatoriyası (Azərbaycan)
Dos. Dr. Günay Məmmədova — Naxçıvan Dövlət Universiteti (Azərbaycan)
Dos. Dr. Gülnarə Qənberova — Naxçıvan Dövlət Universiteti (Azərbaycan)
Dos.Dr. Gülxarə Əhmədova — Naxçıvan Dövlət Universiteti (Azərbaycan)

Tarix, antropologiya / History, anthropology / История, антропология

Akad. İsmayıl Hacıyev — AMEA Naxçıvan Bölməsi (Azərbaycan)
Prof.Dr. İbrahim Ethem Atnur — Milli Müdafiə Universiteti (Türkiyə)
Prof.Dr. Kərim Şükürov — AMEA Tarix və Etnologiya İnstitutu (Azərbaycan)
Prof.Dr. Xəzər Hüseynov — Naxçıvan Dövlət Universiteti (Azərbaycan)
Prof.Dr. Metin Ünver — İstanbul Universiteti (Türkiyə)
Dos.Dr. Emin Şıxəliyev — Naxçıvan Dövlət Universiteti (Azərbaycan)
Dos.Dr. Şamxal Məmmədov — Naxçıvan Dövlət Universiteti (Azərbaycan)

Fəlsəfə və hüquq və siyasi elmlər elmləri / Philosophy and law and political science in the sciences / Философия и право и политология в науках:

Prof.Dr. Əmir Əliyev — Bakı Dövlət Universiteti (Azərbaycan)

NAXÇIVAN DÖVLƏT UNIVERSİTETİ

Prof.Dr. Vüqar Rəhimzadə — Bakı Slavyan Universiteti (Azərbaycan)
Prof.Dr. Qərib Allahverdiyev — Naxçıvan Dövlət Universiteti (Azərbaycan)
Prof.Dr. Cavid Abdullazadə — Ankara Universiteti, (Türkiyə)
Məhəmməd Quluzadə (Azərbaycan) Hüquq və İnsan Haqları İnstitutu

İqtisad elmləri / Economic Sciences / Экономические науки

Prof.Dr. İmran Əkbərov — Cənub Universiteti (Rusiya)
Prof.Dr. Teymur Abbasov — Naxçıvan Dövlət Universiteti (Azərbaycan)
Prof. Dr. Aslı Beyhan Acar — İstanbul Universiteti (Türkiyə)
Prof. Dr. Kutluk Kağan Sümer — İstanbul Universiteti (Türkiyə)
Prof. Dr. İbrahim Giritlioğlu — Qaziantep Universiteti (Türkiyə)

Tibb və Əczaçılıq elmləri / Medicine and Pharmaceutical Sciences / Медицина и фармацевтические науки:

Prof.Dr. Aziz Kubayev — Səmərqənd Dövlət Tibb Universiteti (Özbəkistan)
Prof.Dr. Qalib Qarayev — Azərbaycan Tibb Universiteti (Azərbaycan)
Prof.Dr. Erkut Attar — Yeditepe Universiteti (Türkiyə)
Prof.Dr. Cabbar Hacıyev — Azərbaycan Tibb Universiteti (Azərbaycan)
Prof.Dr. Çingiz Rəhimov — Azərbaycan Tibb Universiteti (Azərbaycan)
Prof.Dr. Cengiz Ara — Malatya Universiteti (Türkiyə)
Prof.Dr. Məhbubə Vəliyeva — Azərbaycan Tibb Universiteti (Azərbaycan)
Prof.Dr. Aslı Gürsoy — Ufuk Universiteti (Türkiyə)
Prof.Dr. Mehmet Sarper Erdoğan — İstanbul Universiteti-Cərrahpəşə (Türkiyə)
Prof.Dr. Tülin Öztürk — İstanbul Universiteti-Cərrahpəşə (Türkiyə)
Prof.Dr.ERCÜMENT KARASULU — Ege Universiteti-Cərrahpəşə (Türkiyə)
Dos..Dr. Müşviq Həsənov — Azərbaycan Tibb Universiteti (Azərbaycan)
Dos.Dr. Gültəkin Əliyeva — Naxçıvan Dövlət Universiteti (Azərbaycan)
Dos.Dr. Elmar Rzayev — Naxçıvan Dövlət Universiteti (Azərbaycan)
Dos. Dr. İlhamə Mustafayeva— Azərbaycan Tibb Universiteti (Azərbaycan)
PhD. İlhamə Cəfərli — Guys və St Thomas Evelina Uşaq Xəstəxanası (Böyük Britaniya)

Riyaziyyat, mexanika və texnika elmləri / Mathematics, Mechanics, and Engineering Sciences / Математика, механика и технические науки

Prof.Dr. Rafiq Əliyev — Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti (Azərbaycan)
Prof.Dr. Məsud Əfəndiyev — "Helmholtz" Elmi-Tədqiqat Mərkəzi (Almaniya)
Prof.Dr. Sabir Mirzəyev — Bakı Dövlət Universiteti (Azərbaycan)
Prof.Dr. Yaqub Məmmədov — Naxçıvan Müəllimlər İnstitutu (Azərbaycan)
Prof.Dr. Klaus Haenssger — Leypsik Texniki Universiteti (Almaniya)
Dos.Dr. Cabir Əsədov — Rusiya Dövlət Aqrar Universiteti (Rusiya)
Dos.Dr. Hüseyn Qasımov — Naxçıvan Dövlət Universiteti (Azərbaycan)

Fizika və astronomiya elmləri / On Physics and astronomy sciences / По физике и астрономии:

Akad. Arif Həşimov — Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Fizika İnstitutu (Azərbaycan)
Prof.Dr. Xəlil Kələntər — Global Optical Solutions şirkətinin baş tədqiqatçısı (Yaponiya)
Prof.Dr. Soltan Əliyev — AMEA Riyaziyyat və Mexanika İnstitutu (Azərbaycan)
Dos.Dr. Məftun Əliyev — Naxçıvan Dövlət Universiteti (Azərbaycan)
Dos. Dr. Ruslan Məmmədov — Naxçıvan Dövlət Universiteti (Azərbaycan)

Biologiya, kimya və aqrar elmlər / Biology, Chemistry, and Agricultural Sciences / Биология, химия и сельскохозяйственные науки

Akad. Tariyel Talıbov — Naxçıvan Dövlət Universiteti (Azərbaycan)
Prof.Dr. Qərib Mürşüdoğlu — York Universiteti (Böyük Britaniya)
Prod.Dr. Qasım Hüseynov — Bakı Dövlət Universiteti (Azərbaycan)
Prod.Dr. İsa Özaydın — Kafkas Universiteti (Türkiyə)
Prof. Dr. İsmayıl Məmmədov — Naxçıvan Dövlət Universiteti (Azərbaycan)
Prof.Dr. Səyyarə İbadullayeva — AR ETN Botanika İnstitutu (Azərbaycan)
Prof.Dr. Sevgi Kolaylı — Karadeniz Texnik Universiteti (Türkiyə)
Prof.Dr. Salah Akkal — University of Mentouri Constantine (Əlcəzair)
Prof.Dr. Oktay Yıldız — Gümüşhane Universiteti (Türkiyə)
Prof.Dr. Saleh Məhərrəmov — AMEA Genetik Ehtiyatlar İnstitutu (Azərbaycan)
Prof.Dr. Daşqın Qənbərov — Naxçıvan Dövlət Universiteti (Azərbaycan)
Prof.Dr. Tofiq Əliyev — Naxçıvan Dövlət Universiteti (Azərbaycan)
Prof.Dr. Hacı Nəcəfov — Kafkas Universiteti (Türkiyə)
Dos.Dr. Usman Zulfikar — The Islamia University of Bahawalpur (Pakistan)
Dr. Maxim Proshchalykin — Far East Branch of Russian Academy of Sciences (Rusiya)
Dr. Pərvin Quliyev — Naxçıvan Dövlət Universiteti (Azərbaycan)

Coğrafiya və yer elmləri / Geography and soil science / География и почвоведению:

Prof.Dr. Zakir Eminov — AMEA Coğrafiya İnstitutu (Azərbaycan)
Prof.Dr. Nəriman Paşayev — Milli Aviasiya Akademiyası (Azərbaycan)
Prof.Dr. Faruk Yıldırım — Karadeniz Texniki Universiteti (Türkiyə)
Dos.Dr. Lətifə Novruzova — Naxçıvan Dövlət Universiteti (Azərbaycan)
PhD. Türkanə Əliyeva — Naxçıvan Dövlət Universiteti (Azərbaycan)

MÜNDƏRİCAT

HUMANİTAR ELMLƏR

Hacıfəxrəddin Səfərli, Fəxrəddin Eylazov Ordubad şəhərində orta əsr təhsil müəssisəsi – Mədrəsə	5-10
Sarjan Sadigova Comparative analysis of participles in English and Azerbaijani	11-16
Hasan Alisoy Linguostylistic features of Donald Trump's political discourse: a critical discourse analysis of the Fordow strike address (June 2025) and the United Nations General Assembly speech (September 2025)	17-23
Rugiyə Karimova Idiomatic expressions in media writing: news and journalism analysis	24-30
Fidan İbişli Mifoloji düşüncənin ədəbiyyata estetik transformasiyası	31-35
Ülviyyə İbrahimova Mövlud Süleymanlının "Ceviz qurdu" romanında leksik-semantik vahidlər	36-42

İCTİMAİ ELMLƏR

Anyinyo Norman Oyuga Exploring frameworks for the ethical deployment of artificial intelligence in higher education	43-49
Mehmet Teyfur, Taleh Xəlilov Azərbaycanın çoxvektorlu xarici siyasəti və avropa ilə strateji tərəfdaşlığın yeni arxitekturası	50-59
Günay İmanquliyeva Tükənmişlik sindromunun nəzəri təhlili və ali təhsil müəssisələrində akademik heyətə təsiri	60-66
Məsud Qəhrəmanov İbtidai siniflərdə interaktiv təlim metodları vasitəsilə idrak universal təlim fəaliyyətinin inkişafı	67-78
Ramil Axundov, Banu Rüstəmli Xüsusi təyinatlı obyektlərin fiziki mühafizəsində zaman əsaslı funksional yetərlik şərti	79-88
Fərqanə Məlikova Uşaq mətbu irsimizin "Qırmızı günəş"i	89-94
Günəl İsayeva Material and financial flows in the tourism market	95-100
Sayal Cəlilova Kreativ-yaradıcı turizmin iqtisadi-coğrafi effektivliyinin nəzəri paradigması	101-105
Rahibə Əbdülhəsənova Azərbaycanda investisiya siyasətinin formalaşdırılması modeli	106-116
Murad Teymurov Dövlət-özəl tərəfdaşlıqlarında süni intellekt əsaslı qərarvermə sistemlərinin dizaynı: Azərbaycan üçün konseptual çərçivə	117-122
Nərgiz Məcidova Qazax-Tovuz iqtisadi rayonunda məşğulluğun artırılması və işsizliyin aradan qaldırılmasının iqtisadi-coğrafi istiqamətləri	123-129

Ülviyə Cümşüdlü Azərbaycan Respublikasında son onilliyin əsas sosial islahatları	130-133
Elçin Əlibəyli Naxçıvan Muxtar Respublikasında dövlət maliyyəsi, dotasiya asılılığı və yoxsulluq riski	134-141
Şirin Məhəmməd Müharibə veteranlarının sosial reabilitasiyası və iqtisadi təminatında görülmə işlərin təhlili	142-150
Fərid Kazımov İnstitusional amillərin investisiya mühitinə təsiri: daşınmaz əmlak bazarı kontekstində	151-159
Seymur Rzalı Sabit əyrilikli həndəsənin botanika ilə bağlı bəzi məsələləri üçün alınan tənliklərin polyar koordinantlarla göstərişi	160-165
Ceyhun Səidov Azərbaycan Respublikası ilə İsrail dövləti arasındakı siyasi münasibətlərin səciyyəvi xüsusiyyətləri	166-172
Афат Фарзуллаева Культурное наследие в системе уголовного права: место и функции	173-179
Kəmalə Əfəndiyeva Mərkəzi Asiyanın türk dövlətləri və Ermənistan: regional nəqliyyat-enerji layihələrində məhdudiyyətlər və ikitərəfli əlaqələrin siyasi sərhədləri	180-185
Dinara Appasova Türk dövlətləri təşkilatının inkişafında Azərbaycan Respublikasının sistemli və strateji töhfələri	186-193

FİZİKA-RİYAZİYYAT VƏ TEXNİKİ ELMLƏR

Cavanşir Quliyev, Nahibə Əsqərova, Nurgün Oruçlu Sabit əyrilikli həndəsənin botanika ilə bağlı bəzi məsələləri üçün alınan tənliklərin polyar koordinantlarla göstərişi	194-200
Aygün Sultanova, Səma Babayeva Nanoelektronikanın sənaye tətbiqləri və iqtisadi potensialı	201-205
Sərkan Məmmədov IOT əsaslı ağıllı kitabxana mühitlərində sensor əhəmiyyətinin interpretasiyası və maşın öyrənməsi modellərinin hesablama səmərəliliyinin müqayisəli təhlili	206-217
Seyfəddin Cəfərov, Elgün Tağıyev Optoelektronik tətbiqlər üçün nadir torpaq elementi olan holmiumla (Ho) aşqarlanmış CdSe;0.5%Ho nanoquruluşların analitik tədqiqatları	218-224

TƏBİƏT VƏ TİBB ELMLƏRİ

Tünzalə İsmayılova Gəncə-Daşkəsən iqtisadi rayonunun toponimiyası və regionun tarixi-iqtisadi inkişaf xüsusiyyətləri	225-235
Səadət Məmmədova, Kazım Əliyev, Aytən Sultanova, Güntəkin Şükürova, Sevdə İsmayılova, Əhməd Əhmədov Nadir torpaq metalları (Dy, Eu, Ce) ionları ilə legirlənmiş sink telluridinin luminessensiyası	236-240

Ruslan Cəfərov	
Bio-ekoloji xüsusiyyətlərdən asılı olaraq buzovların neoaskaridozla yoluxmasının tədqiqi	241-245
İlqar Tağıyev	
İnəklərin südündə və ətində bəzi mikroelementlərin təyini	246-250
Orxan Xudiyev, Afiq Qaziyev, Xəybər Məmmədov	
Prenatal hipoksiya edilmiş dovşan balalarında sosial təcridolunma fonunda görmə və sensomotor beyin qabığının elektrofizioloji tədqiqi	251-257
Aygun Həghverdi	
Human activity and land degradation in the pirsatchay river basin	258-263